

معماری پایدار در ساختار کبوترخانه‌های اصفهان

عاطفه انصاری^{۱*}، مژگان اسماعیلی^۲

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد مرمت بناها تاریخی، دانشگاه هنر اصفهان، Atefe.Ansari65@gmail.com

۲- دانشجوی کارشناسی ارشد مرمت بناها و بافت های تاریخی، دانشگاه هنر اصفهان، Mozhy_es_64@yahoo.com

چکیده

معماران ایرانی همواره کوشیده‌اند تا بناهایی برپا دارند که پاسخ‌گوی نیازهای ساکنین این مرز و بوم باشد. آن‌ها از عناصر گوناگونی در ساختن بناهای مختلف الهام گرفته‌اند و به تدریج به تکامل معماری پرداخته‌اند. یکی از تجربیات در حال فراموشی معماری سنتی ایران، ساخت کبوترخانه‌ها به تعداد زیاد برای استفاده از کود کبوتران بوده است. این بناها که به منظور کاربری کشت در منطقه ساخته می‌شده است، ویژگی‌های معماری و زیست محیطی متفاوتی را در خود جای داده است که امروزه مورد توجه پژوهش‌گران واقع شده است. تفکر و اندیشه پایداری و توسعه پایدار سال‌هاست که مورد توجه اکثر متخصصان قرار گرفته است. این مسأله با کاهش منابع انرژی و افزایش آلودگی‌های زیست محیطی اهمیت ویژه‌ای یافته است. از جمله مطالعاتی که در این زمینه صورت گرفته است یافتن بناهایی سازگار با محیط و در جهت بهره‌وری بیشتر به استفاده کنندگان از آن است که معماری بومی ایران از جمله کبوترخانه‌ها با توجه به هماهنگی با اقلیم و پاسخ‌گویی مناسب به بهره‌وران از آن و ... می‌توانند یکی از نمادهای معماری پایدار محسوب شوند که اکنون نیز قابلیت این را دارند که دوباره به چرخه حیات خود بازگردند. این مقاله بر آن است تا ویژگی‌های مختلف فرمی کبوترخانه‌های ساخته شده در استان اصفهان را مورد تحلیل قرار دهد و به شناسایی اصول معماری پایدار در این بناها بپردازد. عمده مطالعات صورت گرفته در این زمینه بر پایه مطالعات میدانی و بازدید از بناها به صورت مستقیم می‌باشد. در این پژوهش ابتدا به مطالعه کبوترخانه‌ها پرداخته شده است و سپس با توجه به بررسی ویژگی‌های هماهنگ این بنا با معماری پایدار، این خصوصیات در کبوترخانه‌ها استخراج شده است. نتایج به دست آمده از این پژوهش نشانگر ارتباط تنگاتنگ اصول معماری به کار رفته در کبوترخانه‌های اصفهان در دست‌یابی به رویکرد پایداری در معماری می‌باشد.

واژه‌های کلیدی: کبوترخانه، معماری پایدار، اصفهان، ویژگی‌های فرمی.

۱- مقدمه

رشد بی‌رویه کره زمین باعث بروز مسائلی همچون تخریب جنگل‌ها، انقراض گونه‌های گیاهی، مصرف بی‌رویه انرژی، گرم شدن کره زمین و بسیاری علایم دیگر شده است. در دو قرن اخیر اقداماتی برای حفظ محیط زیست و نجات کره خاکی صورت پذیرفت و راه‌حلهایی در مقابل الگوهای سنتی کالبدی، اجتماعی و اقتصادی ارائه شد که مفهوم توسعه پایدار از آن برداشت می‌شود. از آنجایی که صنعت دوم جهان بعد از کشاورزی، ساختمان‌سازی است، مفهوم توسعه پایدار در قالب معماری و شهرسازی نیز متجلی شده است. ایده‌ها و اقدامات مطرح شده در این عرصه با گسترش عمودی شهرها، افزایش طول عمر ساختمان‌ها با استفاده از فناوری جدید و استفاده از مصالحی که انرژی کمتری را در هنگام سوخت مصرف می‌کنند، وارد مرحله تازه‌ای شد در حالی که معماری گذشته ایران علیرغم این که بسیاری از این موارد را با خود به همراه داشته، کمتر حائز توجه قرار می‌گرفت.